

εις ὄλον ἡ ἱστορία τῆς βυζαντινῆς διανοήσεως, ἀν καὶ ἐξ ἴσου ὀρθῶς ἐπισημαίνεται τὸ ἀτελές τῆς ἀποπείρας αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ἐξ αὐτῆς ἔχει ἀποκλεισθῆ ὀλόκληρος ἡ περίοδος τῆς παλαιοχριστιανικῆς σκέψεως, κατ' ἐξοχὴν δημιουργικὴ διὰ τὸ Βυζάντιον. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ συγγραφεὺς φαίνεται νὰ ἀγνοῇ τὴν πράγματι πολυτίμον συμβολὴν τοῦ Κ. Λογοθέτου εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ διτόμου ἔργου του «Ἡ Φιλοσοφία τῶν Πατέρων καὶ τοῦ Μέσου Αἰῶνος». Τὸ δεῦτερον δοκίμιον («Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν γνῶσιν») ἐξαίρει τὸν μυστικὸν χαρακτῆρα τῆς βυζαντινῆς γνωσιοθεωρίας, μὴ θηρεύουσας τὴν γνῶσιν δι' ἑαυτήν, ἀλλὰ θεωρούσας αὐτὴν ὡς τὴν πρώτην βαθμίδα «φωτισμοῦ» τῆς ψυχῆς καὶ «θεώσεως» τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ τέταρτον, τιτλοφορούμενον «Φιλοκαλία», ἀναλύει τὴν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἀνθολογίαν κειμένων τριάκοντα μυστικῶν Πατέρων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς τὰ ὅποια ἐξαίρεται τὸ ἀσκητικὸν—μυστικὸν ἰδεῶδες τῆς ὀρθοδοξίας. Ἔπονται δοκίμια περὶ τῆς αἰσθητικῆς οὐσίας τῆς Βυζαντινῆς τέχνης (τέχνης ἢ ὅποια, κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Καθ. Μιχαλῆ, εἶναι κατ' ἐξοχὴν τέχνη τοῦ «ὕψηλοῦ», τῆς πρὸς τὸ θεῖον ῥοπῆς), περὶ βυζαντινῆς ζωγραφικῆς καὶ τῶν δύο ἐξοχωτέρων ἀσφαλῶς ἐκπροσώπων αὐτῆς, τοῦ Μανουὴλ Πανσελήνου καὶ τοῦ ἀπὸ τὰς βυζαντινὰς ρίζας του οὐδέποτε κατ' οὐσίαν ἀποκοπέντος Δομηνίου Θεοτοκοπούλου, τέλος δὲ περὶ τῆς βυζαντινῆς ἱερᾶς μουσικῆς καὶ ὕμνογραφίας. Τὸ ὄλον ἔργον δεικνύει τὸν συγγραφέα του λεπτὸν γνώστην τῆς βυζαντινῆς πνευματικότητος, ἐννοοῦντα αὐτὴν ἐκ τῶν ἔσω καὶ ἐπικοινωνοῦντα διὰ τῶν πάντοτε ζωντανῶν ἑλληνικῶν του ριζῶν μὲ τὸ βαθύτερον νόημα, τὸ ὅποῖον ἐκφράζει.

Δ. ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

* * *

Cleobule Tsourcas, Les debuts de l' Enseignement philosophique et de la libre pensée dan les Balkans. La vie et l'oeuvre de Theophile Corydalée (1570—1646). 2α ἔκδ. ἀναθεωρημένη καὶ συμπεπληρωμένη, ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Βαλκανικῶν Σπουδῶν Θεσσαλονίκης 1967, σχ. 8 Μ, σ. 441 (μετὰ 28 εἰκόνων ἐκτὸς κειμένου).

Ἡ ἐξαιρετος αὐτῆ μελέτη, τὴν ὁποίαν εἶχε παρουσιάσει εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 20ῆς Ἰαν. 1949 ὁ ἀείμνηστος Θεόφιλος Βορέας, ἐκδιδομένη ἤδη διὰ δευτέραν φοράν καὶ ἐμπλουτισμένη δι' ὅλας νέων στοιχείων καὶ κεφαλαίων, ρίπτει φῶς εἰς τὴν πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν εἰς ὄλον τὸν βαλκανικὸν χῶρον, τόσον δηλ. εἰς τὰς Ἑλληνικὰς σχολὰς τοῦ Φαναρίου κ.ἄ., ὅσον καὶ εἰς τὰ, κέντρα ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καταστάνα, σχολεῖα τῆς Ρουμανίας. Ἡ ζωή, αἱ σπουδαί, τὸ διδακτικὸν καὶ φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ σημαντικωτέρου ἐκπροσώπου τῆς ἑλληνικῆς

